

کاربرد فن آوری آر. اف. آی. دی. در کتابخانه‌ها

■ حامد علیپوری حافظی

دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان

همایش «کاربرد فناوری آر. اف. آی. دی در کتابخانه» به میزبانی کتابخانه مرکزی دانشگاه تبریز با حمایت شرکت‌های پارس آدرخش و کاوش کام آسیا در روز دوشنبه پنجم مهرماه برگزار گردید. همایش مذکور ساعت نه با تلاوت آیات قرآن مجید و پخش سرود جمهوری اسلامی ایران آغاز شد. آقای دکتر علی رستمی، معاون پژوهشی دانشگاه تبریز پس از خوشامدگویی به مدعوین، مسئولین شرکت‌های پارس آدرخش و کاوش کام آسیا اطلاعات کمی‌ای درباره دانشگاه تبریز و تاریخچه ارائه داده ذکر کردند ایشان اشاره کردند که دانشگاه‌های شهرستان‌ها به علت فاصله با تهران توسعه و پیشرفت کمی دارند ولی دانشگاه تبریز با پیگیری مسئولان، هیئت علمی و دانشجویان دستاوردهای خوبی کسب کرده و با توجه به زیرساخت‌های ایجادشده انتظار می‌رود به پیشرفت‌های بزرگی برسیم. همچنین بیان داشتند که هم‌اکنون دانشگاه تبریز دارای ۹۰ تا ۱۰۰ رشته دکتری در رشته‌های فعال، ۱۲۰ رشته کارشناسی ارشد، ۱۰۰ رشته تحصیلی کارشناسی، ۱۵۰۰ دانشجو و ۶۰۰ نفر عضو هیئت علمی و ۹۰۰ کارمند است. در ادامه ایشان به بیان تأثیر و جایگاه کتابخانه‌ها پرداخت و گفت که کتابخانه در واقع ویتروینی است برای نمایش تحولاتی که در جهان رخ داده است. معاون پژوهشی دانشگاه تبریز در انتها به سیستم کتابخانه‌ای که برای کتابخانه مرکزی و کتابخانه‌های دانشکده‌ای در نظر گرفته شده، اشاره کردند.

سپس دکتر علی قنوت احمدی، دبیر علمی همایش و مدیرعامل شرکت کاوش کام به ایراد سخنرانی در خصوص چشم‌انداز استفاده از آر. اف. آی. دی در دهه آینده در کتابخانه‌ها و در مسئله کنترل اسناد، تشکیل سندیکای صنایع شناسایی و مکان‌یابی جی. پی. اس و آر. اف. آی. دی و زمینه‌های کلی توسعه در آینده در این بخش، به‌ویژه در کتابخانه و نیز کاربردهای جدید آر. اف. آی. دی در کاربردهای غیرکتابخانه پرداخت. و اظهار داشت که آر. اف. آی. دی در واقع اطلاعات موقعیت را به ما می‌دهد؛ مثلاً کتاب کجاست و در کدام قفسه قرار دارد. در ادامه بیان داشتند که در کتابخانه‌ها در حال حاضر از نسل دوم این تکنولوژی (آر. اف. آی. دی) استفاده می‌شود. سپس به بیان نسل‌های بعدی آر. اف. آی. دی و امکانات و کاربردهای متنوع آن پرداخت. ایشان در انتها به

بیان اهداف پروژه آر. اف. آی. دی در بخش افزایش یا بهبود در هفت مرحله به‌شرح زیر بیان کرد: امکانات سلف سرویس، استقلال کاربر، امنیت کاربر، جلوگیری از اتلاف وقت کتابدار، خدمات ارزش افزوده، سرعت در یافتن محل مدارک و چک کردن تعداد زیاد منابع به‌طور هم‌زمان. و در بخش کاهش یا حذف خطا را در چهار مرحله به شرح زیر بیان کرد: خطاهای چک کردن، ساماندهی، اقدامات و کارمندان غیرقابل رؤیت، منابع سالم‌تر خواهند ماند، جلوگیری از جراحت دستان کتابدار.

در ادامه همایش مهندس حسین رزاقی کارشناس ارشد نرم‌افزار شرکت پارس آدرخش، با اشاره به رئوس مطالب انواع کتابخانه‌ها و نرم‌افزارهای مورد استفاده آنها - انواع نرم‌افزارهای کاربردی در کتابخانه‌ها - درباره راهکارهای نرم‌افزاری مدیریت کتابخانه و تغییر رویکردها در حوزه کتابخانه و اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های آینده و نرم‌افزارهای کاربردی صحبت کرد. ایشان اشاره کردند که کتابخانه‌ها و نرم‌افزارهای مورد استفاده انواع مختلفی دارند که از جمله می‌توان به کتابخانه‌های سنتی (فاقد نرم‌افزار و ارائه

همایش «کاربرد
فن آوری آر. اف. آی. دی در کتابخانه»
به میزبانی کتابخانه
مرکزی دانشگاه
تبریز با حمایت
شرکت‌های پارس
آدرخش و کاوش
کام آسیا در روز
دوشنبه مورخ ۵
مهرماه برگزار گردید

خدمات به صورت دستی و استفاده از تکنولوژی - مانند دستگاه چاپ)، اتوماتیک یا خودکار (استفاده از نرم افزار مدیریت خدمات کتابخانه‌ای به منظور فهرست‌نویسی و غیره)، الکترونیک (مدیریت توسط نرم افزار)، دیجیتالی (خدمات دیجیتالی شده و منابع دیجیتالی)، ترکیبی (ترکیبی از خدمات دیجیتالی و سنتی) و مجازی (ارائه کلیه خدمات به صورت دیجیتالی و منابع دیجیتالی) اشاره کرد. ایشان در ادامه به شرح انواع نرم افزارهای مدیریت کتابخانه و امکانات جدید مانند وب ۲ و تأثیر آنها در خدمات کتابخانه‌ها پرداخته و گریزی به نرم افزارهای خاص کتابخانه مانند سی دی کتاب‌شناسی ملی ایران و اصطلاحنامه‌ها زد و اشاره کرد که ماناگزیر به تغییر رویکرد در حوزه کتابداری و خدمات کتابخانه‌ای هستیم و ارتقاء نقش کتابداران و متخصصان امر اطلاع‌رسانی و بهره‌وری از تکنولوژی اطلاعات حداقل کار در این حوزه است. ایشان در ادامه به امکانات جدید تکنولوژی و اطلاعات موجود در محیط های دیجیتالی پرداخته و گفت با ظهور وب ۳ یا وب مفهومی و افزایش کاربران علاقه‌مند به ارتباط با این بسترها، توزیع پراکندگی جغرافیایی و استفاده شبانه‌روزی کاربران، متخصصان حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی باید با دانش خود به کاربران کمک کنند در کمترین زمان و با حداقل واژه‌های جست‌وجو اطلاعات خود را پیدا کنند. وی در ادامه به تغییرات رویکرد در حوزه داده‌ها و منابع اطلاعاتی پرداخت و در این بحث به افزایش حجم داده‌ها و منابع دیجیتالی و اشتراک منابع و لزوم تغییر قوانین مالکیت معنوی، کوچک‌شدن محل‌های اطلاعاتی و افزایش دسترس‌پذیری و نیز لزوم استانداردسازی سازماندهی در مورد فراداده‌ها و منابع دیجیتالی و در نهایت به بهره‌وری مکانیزم‌های شناسایی نوین در مورد منابع و مدارک و حتی کاربران اشاره کرد. ایشان در ادامه با بحث تغییر رویکرد در حوزه سیستم‌های نرم‌افزاری بیان داشت که تغییرات عمده‌ای در نظام آموزشی و اطلاع‌رسانی به وجود آمده که می‌توان به ظهور کتب الکترونیکی، سرویس‌های تعاملی مانند ویکی و ... اشاره کرد. ایشان در پایان به موضوع کتابخانه‌های آینده و نرم‌افزارهای کاربردی در آن شامل کتابخانه‌های دیجیتال، کتابخانه ۲ و کتابخانه ۳ که کاربر در تعامل با کتابخانه است و به جست‌وجوهای مفهومی آینده و قابلیت‌های نرم‌افزاری و تخصص کتابداران در آن عصر اشاره کرد.

در ادامه مهندس علی کمایی، کارشناس شرکت کاوش کام و متخصص در حوزه آر. اف. آی. دی در مورد ضرورت استفاده از آر. اف. آی. دی در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی به ایراد سخنرانی پرداخت. ایشان در ادامه به این موضوع اشاره کرد که چرا آر. اف. آی. دی انقلابی جدید در حوزه فناوری اطلاعات است و گفت در انقلاب اینترنت، اشخاص و شرکت‌ها هویت اطلاعاتی یافتند و هر کسی زمانی که به اینترنت دسترسی دارد می‌تواند به اطلاعات سازمان دسترسی داشته باشد. ایشان در ادامه مزایای آر. اف. آی. دی نسبت به بارکد را چنین بیان کرد؛ عدم نیاز به دید مستقیم هنگام خواندن تگ‌ها، خواندن هم‌زمان چندین تگ

بهم، قابلیت خواندن تقریباً ۱۰۰ درصد از تگ‌های آر. اف. آی. دی، مخدوش شدن آسان بارکدهای معمولی در مقایسه با آر. اف. آی. دی و کیفیت و نحوه کارایی آر. اف. آی. دی که به مراتب بالاتر از بارکد است. ایشان در مورد هزینه‌های استقرار سیستم‌های آر. اف. آی. دی که آیا مصرفی است و یا سرمایه‌ای بیان کرد که در برخی فناوری‌ها هزینه‌های خرید و بهره‌برداری مصرفی است. ایشان در ادامه به تاریخچه این سیستم پرداخت که از سال ۱۹۹۰ در حال استفاده است و هر روز اقبال به استفاده از این فناوری بیشتر شده است. ایشان بیان کردند که برخی شرکت‌های عرضه‌کننده سخت‌افزارهای آر. اف. آی. دی سخت‌افزارها را به صورت عمر مفید گارانتی می‌کنند. ایشان در ادامه به مزایای بهره‌گیری از فناوری آر. اف. آی. دی در کتابخانه بدین شرح پرداخت: سرعت در فرآیند امانت بازگشت و تمدید، کاهش ارتباط رودررو، حفاظت و مدیریت کتابخانه از یک درگاه جامع و کامل، اطلاع مسئولین از خروج غیرمجاز اسناد، افزایش حفاظت از اسناد کتابخانه، کنترل موجودی منابع، ارتقاء سطح کیفی خدمات کتابخانه و در نهایت بهینه‌سازی بهره‌گیری از زمان ارزشمند مسئولین کتابخانه. کمایی در پایان سخنان خویش به توجیه اقتصادی پیاده‌سازی آر. اف. آی. دی در کتابخانه‌های ایران پرداخت.

در ادامه همایش پس از پذیرایی، مهندس محمد آباقری، کارشناس شرکت پارس آذرخش با معرفی آر. اف. آی. دی سوئیت ۱ به سابقه دو دهه‌ای همکاری شرکت کاوش کام و شرکت پارس آذرخش اشاره کرد. وی در ادامه آر. اف. آی. دی را شناسایی داده‌ها با استفاده از امواج رادیویی معرفی کرده و بیان کرد که در این سیستم اطلاعات مدارک بر روی برچسب آر. اف. آی. دی ذخیره می‌شود و اطلاعات اعضاء نیز بر روی کارتی هوشمند ذخیره شده و توسط قرائتگر ردیابی و خوانده می‌شود. ایشان در ادامه به انواع آر. اف. آی. دی از نظر فرکانس مورد استفاده اشاره کردند و ادامه دادند که در کتابخانه‌ها از نوع اچ. اف. ۲ استفاده می‌شود. سپس آباقری با بیان اجزاء آر. اف. آی. دی در کتابخانه آن را به دو دسته کلی زیر تقسیم‌بندی کرد: سخت‌افزار (قراوت آر. اف. آی. دی - تگ آر. اف. آی. دی)، نرم‌افزار (مدیریت شلف - کنترل دستیابی - چک کردن ورودی و خروجی اتوماتیک - صندوق تحویل - تگ‌گذاری)؛ و در ادامه به امکانات آر. اف. آی. دی در مجموعه‌سازی، خدمات کتابخانه و در بحث امنیت در کتابخانه پرداخت.

همایش با برپایی پانل راهکارهای جامع مدیریت کتابخانه با حضور مهندس محمد آباقری، مهندس امیر عباس فتوت، مهندس علی کمائی و مهندس حسین رزاقی ادامه یافت. در این پانل سؤالات شرکت‌کنندگان همایش پاسخ داده شد. در انتها همایش با اعطاء گواهی به شرکت‌کنندگان در ساعت ۱۲ به پایان رسید.

پی‌نوشت‌ها

1. RFLib suite
2. HF